

WIE MOET KIEZERS WARM MAKEN OM TE STEMMEN? EN HOE DOEN LOKALE PARTIJEN DAT?

DE VISIE VAN LOKALE PARTIJVOORZITTERS

Bram Wauters

Bram.Wauters@UGent.be

Onderzoeksnota

Onderzoeksgroep GASPAR (UGent)
Oktober 2024

Belangrijkste conclusies

- ➔ Ongeveer de helft van de lokale partijvoorzitters vindt dat opkomstbevordering in de eerste plaats een taak is van lokale politici en partijen. Eveneens ongeveer de (andere) helft kijkt in de eerste plaats naar de lokale, Vlaamse en federale overheid om dat te doen.
- ➔ Vooral lokale voorzitters van rechtse partijen (OpenVLD en N-VA) vinden dat lokale politici en partijen deze taak op zich moeten nemen, terwijl voorzitters van linkse partijen (PVDA en Groen) eerder naar de overheid kijken
- ➔ Lokale partijen hebben kiezers vooral proberen te overtuigen via eerder onpersoonlijke communicatie-middelen zoals een post op sociale media, een email of een brief
- ➔ Persoonlijke communicatie door mensen op te bellen of door niet-partijgebonden ambassadeurs in te schakelen werd veel minder gebruikt door lokale afdelingen
- ➔ Centrum-rechtse partijen (Open VLD, N-VA en CD&V) zetten iets vaker dan andere partijen in op kiezers te overtuigen via een brief
- ➔ Radicale partijen (PVDA en Vlaams Belang) gebruiken iets vaker dan andere partijen emails om kiezers te overtuigen om te gaan stemmen
- ➔ CD&V-afdelingen gebruiken iets vaker dan andere partijen niet partijgebonden personen (partij-ambassadeurs) om kiezers warm te maken om te gaan stemmen

1. Inleiding

Er is de afgelopen dagen al veel ingegaan op de lage opkomst bij de lokale verkiezingen in Vlaanderen. Er werden verklaringen gezocht, er werd ingegaan op de vraag wie vooral thuisgebleven zou zijn en er werd gespeculeerd welke partijen hiervan nadeel ondervonden hebben.

Er werd evenwel slechts weinig aandacht besteed aan de vraag hoe de opkomst kan verhoogd worden, wie daarvoor inspanningen heeft gedaan (of zou moeten doen) en welke initiatieven daarvoor werden ontplooid.

In deze nota proberen we een antwoord op deze vragen te formuleren. We doen dat aan de hand van een grootschalige bevraging bij lokale partijvoorzitters, die liep van juni tot augustus 2024. De Local Chair Survey is een enquête die elke zes jaar wordt uitgevoerd in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen. Deze bevraging bestaat al sinds 1994 en dit is dan ook toe aan de 6e editie. Omdat de opkomstplicht enkel in Vlaanderen afgeschaft is, werden er enkel aan partijvoorzitters van Vlaamse partijen vragen gesteld over hoe ze omgaan met de opkomstplicht. Onderstaande analyses gebruiken bijgevolg enkel data die verzameld werden bij lokale voorzitters van Vlaamse partijen. In totaal gaat het over 429 respondenten (responspercentage van 26,9%).

Ook al heeft onderzoek¹ al uitvoerig aangetoond dat de opkomstplicht de beste maatregel is om tot een hoge opkomst te komen, er zijn nog andere maatregelen denkbaar die enig effect kunnen hebben (ook al is dat effect sowieso kleiner dan de opkomstplicht).

We gaan in deze nota in op twee vragen daarover. We onderzoeken eerst wie volgens lokale partijvoorzitters best maatregelen neemt om de opkomst te verhogen. Is dat vooral een taak van politici en partijen, of dient de overheid daar ook een rol te spelen? En op welk niveau gebeuren deze inspanningen het beste: op het lokale niveau of op het Vlaamse of federale niveau?

Vervolgens brengen we in kaart welke initiatieven lokale partijen van plan waren² om zelf te nemen om de opkomst te verhogen. Benaderen ze potentiële kiezers rechtstreeks of via tussenpersonen? Via welke kanalen doen ze dat? En zijn er daar verschillen tussen partijen?

¹ Zie bv. Stockemer, D. (2017). "What Affects Voter Turnout? A Review Article/Meta-Analysis of Aggregate Research", *Government and Opposition* 52(4): 698–722, en Kostelka, F., Singh, S.P. and Blais, A. (2022). "Is compulsory voting a solution to low and declining turnout? Cross-national evidence since 1945", *Political Science Research and Methods*: 1-18.

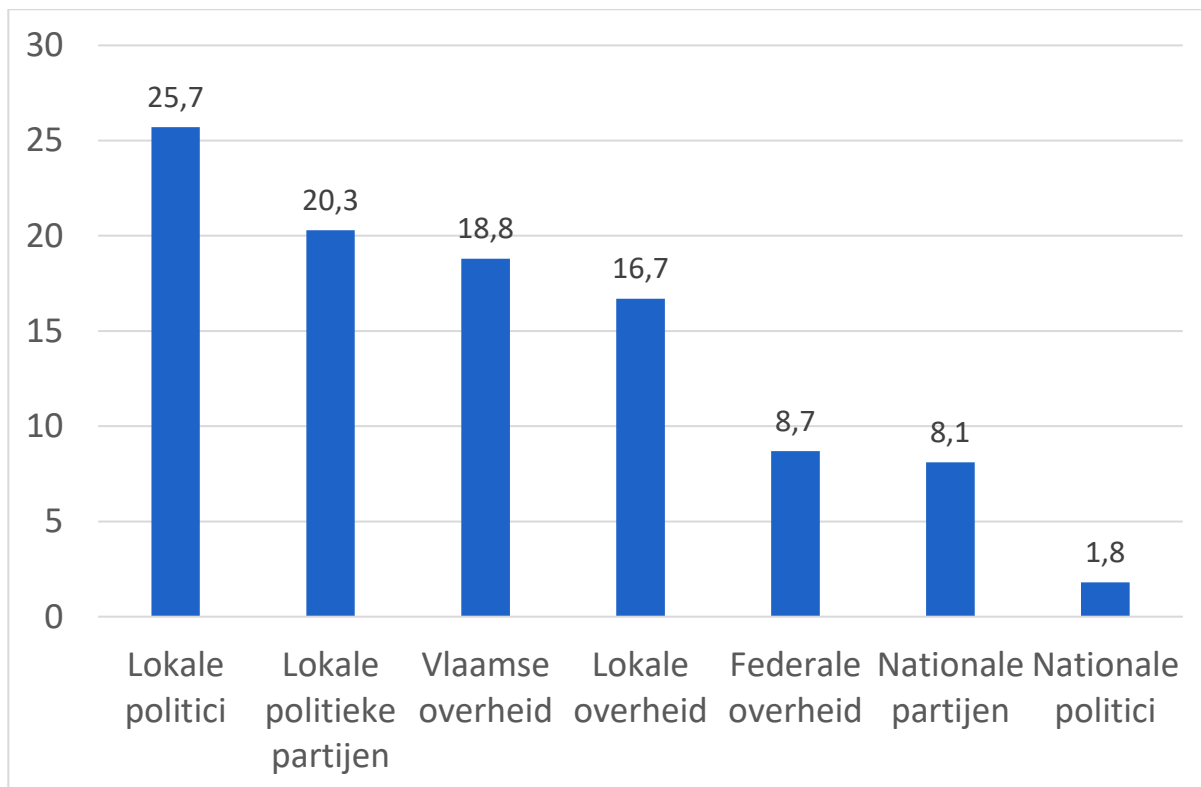
² De bevraging liep in de zomermaanden, waardoor de initiatieven nog niet gerealiseerd waren. Het was dus een vraag over wat ze in de nabije toekomst zouden doen. Het zou kunnen dat de uiteindelijke inspanningen licht afwijken van wat ze van plan waren te doen.

2. Wie zou initiatieven moeten nemen?

We vroegen eerst aan de lokale partijvoorzitters wie volgens hen de meeste extra inspanningen zou moeten leveren om kiezers naar de stembus te krijgen na de afschaffing van de opkomstplicht.

We analyseren de resultaten op twee manieren. Eerst kijken we naar wie van de aangeboden actoren als eerste werd aangeduid door de respondenten. Vervolgens gaan we ook na wie de respondenten vervolgens opsomden. De respondenten konden in totaal 3 actoren in volgorde opsommen van wie ze vonden dat zij meest extra inspanningen moesten leveren om een hoge opkomst te krijgen.

Figuur 1: Wie moet het meest extra inspanningen leveren om kiezers te motiveren (enkel eerst aangeduide actor) (N = 335)

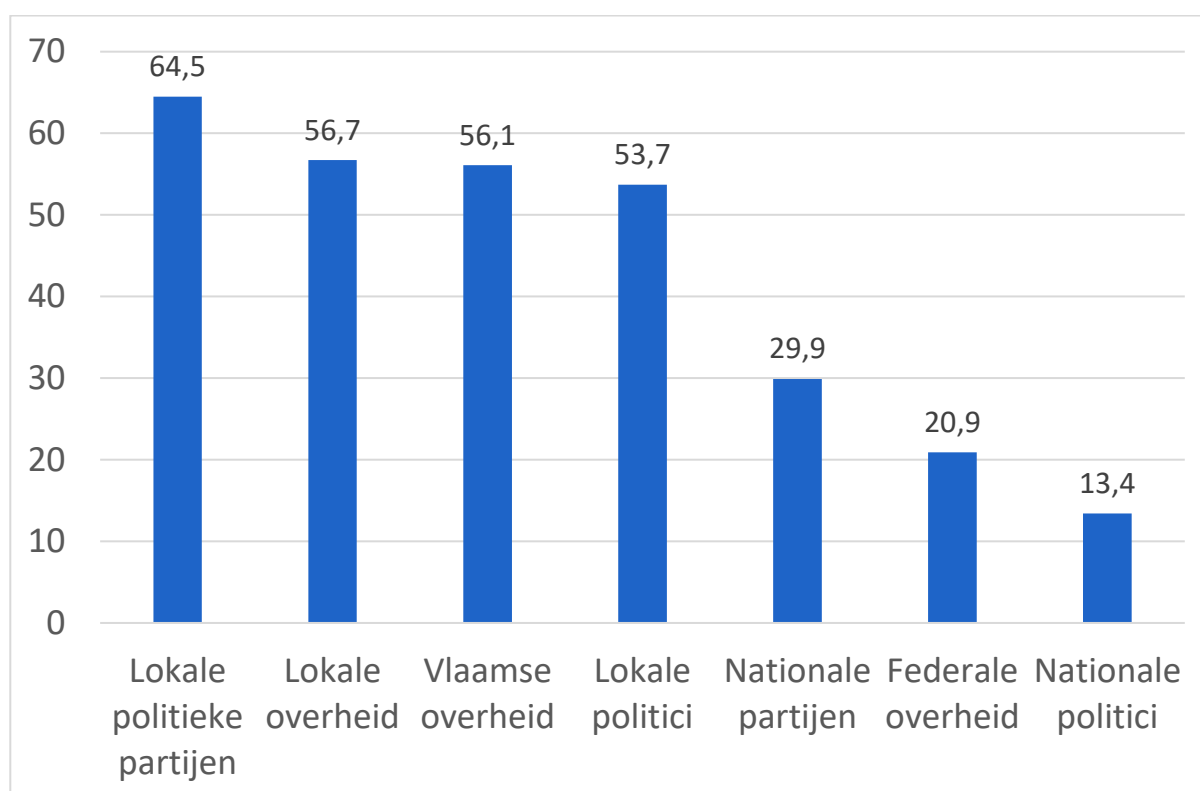

We zien dat lokale partijvoorzitters voornamelijk lokale politici en lokale partijen naar voren schuiven als actoren die de meeste inspanningen moeten leveren om kiezers naar de stembus te krijgen. Iets meer dan 25% van de lokale partijvoorzitters schuift lokale politici naar voren, en nog eens 20% kijkt in de eerste plaats naar lokale partijen. Globaal kijken dus ongeveer 45% van de lokale voorzitters naar lokale politici en partijen om kiezers te motiveren. Anderzijds zijn er ook heel wat lokale voorzitters die naar de verschillende overheden (Vlaams, lokaal en federaal, in die volgorde) kijken om de opkomst te

bevorderen. Het gaat respectievelijk over 18,8%, 16,7% en 8,7% van de lokale partijvoorzitters, alles samen 44,2 %, wat ongeveer even veel is als het percentage voorzitters dat naar lokale politici en partijen kijkt om het initiatief te nemen.

Als we wat ruimer kijken naar de drie actoren waarvan lokale voorzitters vinden dat ze initiatief moeten nemen om kiezers te motiveren om te stemmen, dan bekomen we een gelijkaardig beeld (zie Figuur 2). Bijna twee op drie partijvoorzitters vinden dat lokale partijen daarbij een rol dienen te spelen, maar ook telkens ongeveer 56% van de respondenten vindt dat resp. de lokale overheid en de Vlaamse overheid haar rol daar moet opnemen.

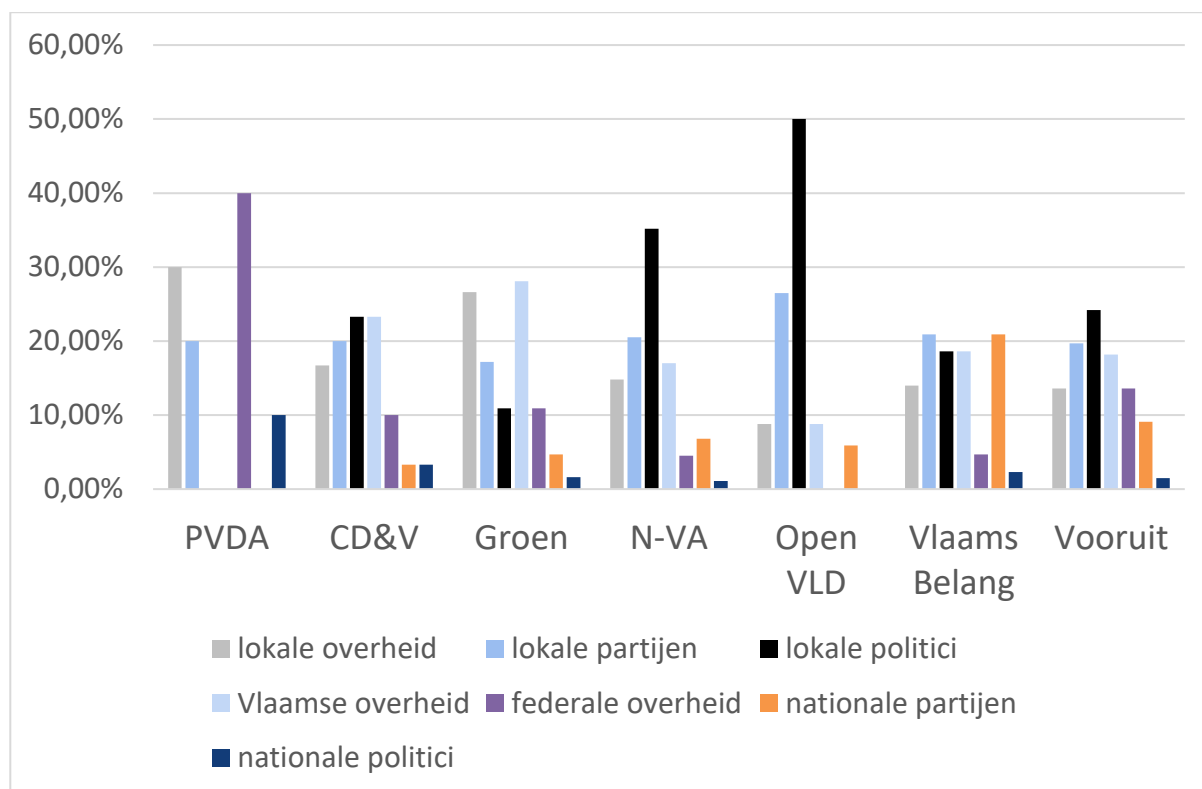
Figuur 2: Wie moet het meest extra inspanningen leveren om kiezers te motiveren (drie aangeduide actoren) (N = 335)

Tot slot gaan we nog na of er verschillen zijn tussen partijen wanneer het gaat over de vraag wie in de eerste plaats initiatief moet nemen om kiezers naar de stembus te krijgen. De resultaten daarvan staan in Figuur 3. We zien daar duidelijke verschillen tussen een aantal partijen. Voorzitters van rechtse partijen zoals N-VA en OpenVLD vinden opkomstbevordering vooral een taak van lokale politici (zwarte balkjes in Figuur 3), terwijl lokale voorzitters van linkse partijen zoals Groen en PVDA eerder in de eerste plaats kijken

naar de overheden om daarin een rol op te nemen (grijze, lichtblauwe en paars balkjes in Figuur 3). Voorzitters van andere partijen kijken zowel naar politici als naar overheden om initiatieven te ondernemen.

Figuur 3: Wie moet het meest extra inspanningen leveren om kiezers te motiveren (enkel eerst aangeduide actor), per partij (N = 335)

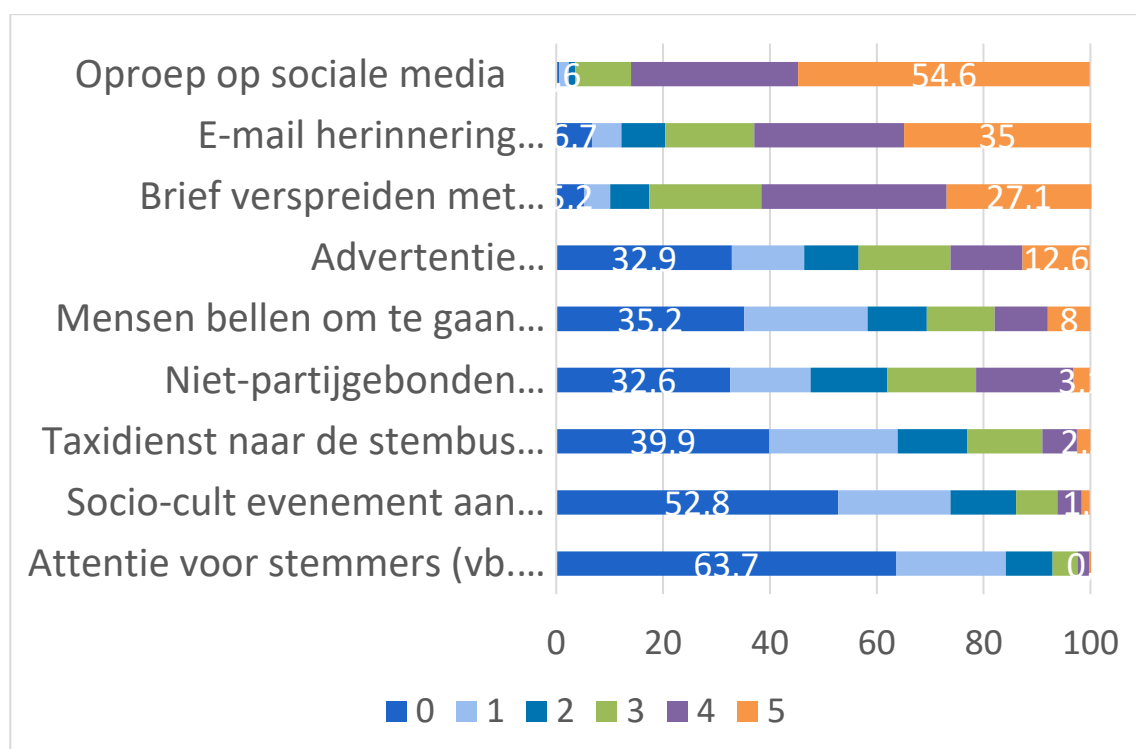

3. Wat hebben lokale partijen ondernomen om kiezers te motiveren?

In dit deel gaan we dieper in op de vraag welke initiatieven lokale partijen zelf van plan waren om te nemen. Omdat de bevraging in de zomermaanden liep en er toen misschien nog enige onzekerheid was over wat men zou gaan doen, hebben we gevraagd hoe waarschijnlijk het was dat ze een bepaalde maatregel zouden nemen. Respondenten konden op een schaal van 0 tot 5 aanduiden hoe waarschijnlijk het was dat ze een bepaald initiatief zouden nemen.

De lijst met initiatieven die we hen voorlegden, was gebaseerd op initiatieven uit internationaal onderzoek. Deze zijn niet allemaal even toepasbaar of zelfs toegelaten in Vlaanderen. Concreet hebben we volgende maatregelen voorgelegd: een brief verspreiden met oproep om te stemmen, een taxidienst naar de stembus organiseren, een oproep om te stemmen op sociale media, versturen van een email met een herinnering dat er verkiezingen zijn, socio-cultureel evenement (bvb optreden) organiseren aan de stembus op verkiezingsdag, niet-partijgebonden personen inschakelen om kiezers warm te maken, attentie voorzien voor mensen die komen stemmen (kopje koffie, ...), advertentie in regionale of lokale kranten met oproep om te stemmen, en mensen opbellen om te gaan stemmen.

Figuur 4: Hoe waarschijnlijk is het dat u volgende initiatieven zal ondernemen, van 0 (zeker niet) tot 5 (zeker wel) (N = 329)

We zien in Figuur 4 dat lokale partijen vooral inzetten op communicatie (eerder dan op persoonlijke contacten). Een groot deel van de lokale voorzitters geeft aan dat het erg waarschijnlijk is dat ze een oproep op sociale media zouden doen, een email aan potentiële kiezers zouden sturen of een brief aan kiezers zouden bezorgen. Internationaal onderzoek³ heeft evenwel aangetoond dat deze vormen van onpersoonlijke communicatie niet zoveel effect hebben.

Meer persoonlijke vormen van communicatie zoals mensen persoonlijk opbellen en niet-partijgebonden mensen inschakelen als een soort ambassadeur om mensen warm te maken, worden veel minder overwogen om te doen.

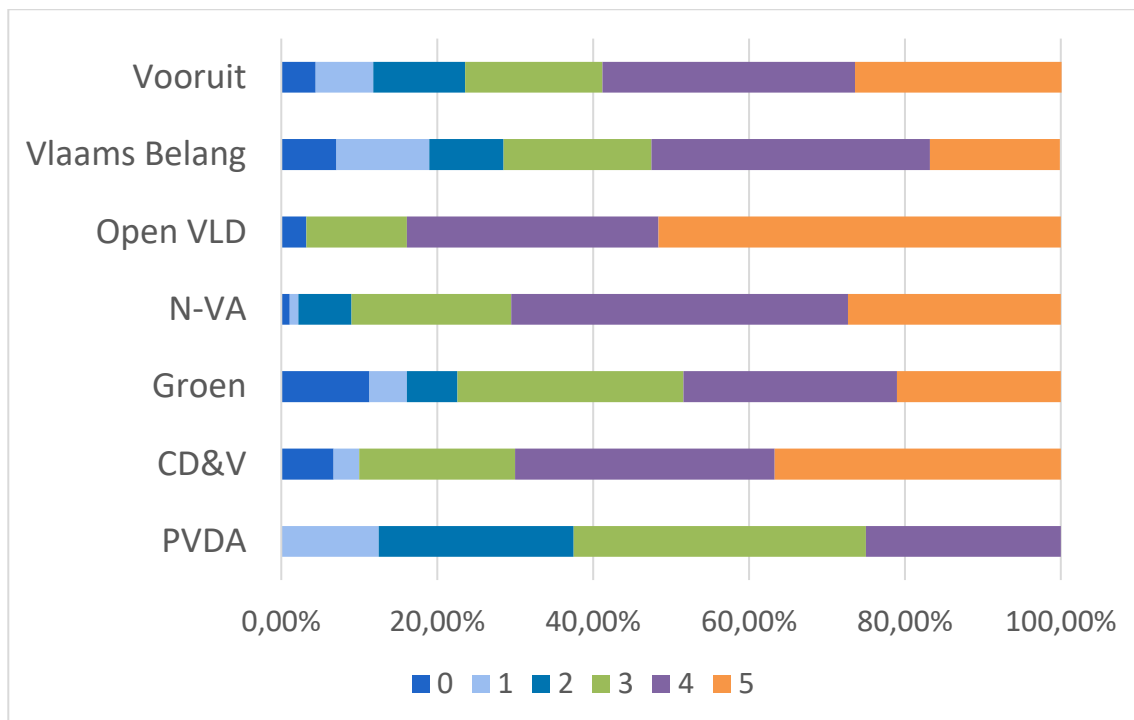
Nog andere zaken, die in Vlaanderen niet allemaal toegelaten zijn, zoals het organiseren van een sociaal evenement, het voorzien van een attentie of het organiseren van een taxidienst, werden door heel weinig lokale voorzitters overwogen.

We lichten, tot slot, nog drie instrumenten uit waarvoor we partijverschillen bekijken. De andere instrumenten werden ofwel in gelijke mate door alle partijen ondernomen, of werden amper door lokale partijvoorzitters overwogen. We bekijken meer bepaald volgende drie initiatieven wat meer in detail: het verspreiden van een brief, het versturen van emails en het inzetten van partijongebonden personen.

We zien in Figuur 5 dat het vooral centrum-rechtse partijen zijn die van plan waren om per brief een oproep te versturen om kiezers te motiveren: telkens meer dan 60% van de lokale voorzitters van Open VLD, N-VA en CD&V geven aan dat ze dit communicatiemiddel waarschijnlijk zullen inzetten (scores 4 en 5, oranje en paarse balkjes). De voorzitters van andere partijen overwegen dit ook, maar minder dan de voorzitters van de eerder genoemde partijen.

³ Green, D.P. & Gerber, A.S. (2019). *Get out the vote: How to increase voter turnout*. Brookings Institution Press;

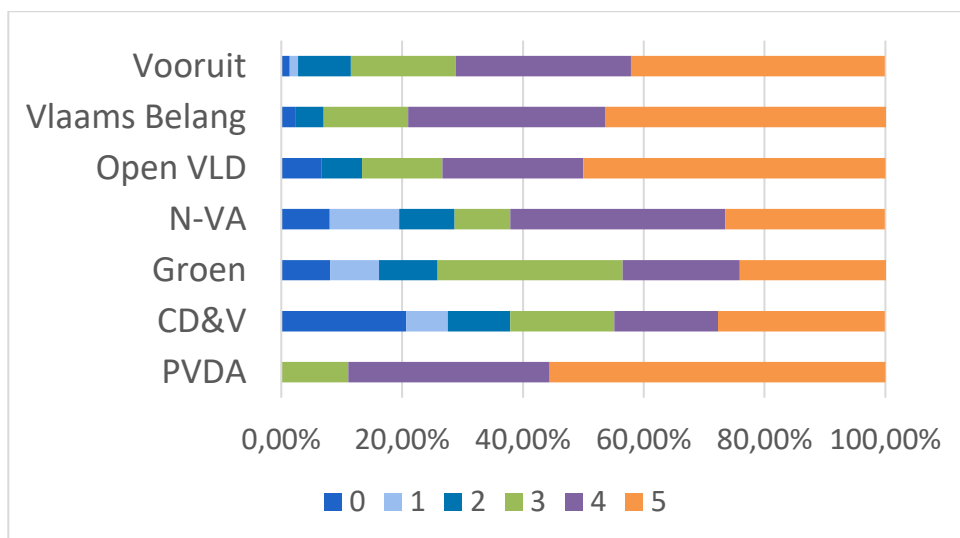
Figuur 5: Hoe waarschijnlijk is het dat u een brief zal sturen met een oproep om te stemmen, van 0 (zeker niet) tot 5 (zeker wel), per partij (N = 329)

Vervolgens gaan we na welke partijen van plan waren om een email te sturen met een herinnering dat er verkiezingen zijn (zie Figuur 6). Dit is een vorm van communicatie die vooral overwogen wordt door de radicale partijen PVDA en Vlaams Belang, al moeten we omwille van de relatief kleine aantallen respondenten wel wat voorzichtig zijn om hier grote gevolgen aan te verbinden. Dit kan mogelijk te maken hebben met het feit dat dit een redelijk goedkope manier is om te communiceren, want voor relatief nieuwe partijafdelingen interessant kan zijn. Bovendien zijn we dat deze twee partijen in het algemeen online communicatie (en sociale media in het bijzonder) meer omarmen dan andere partijen.

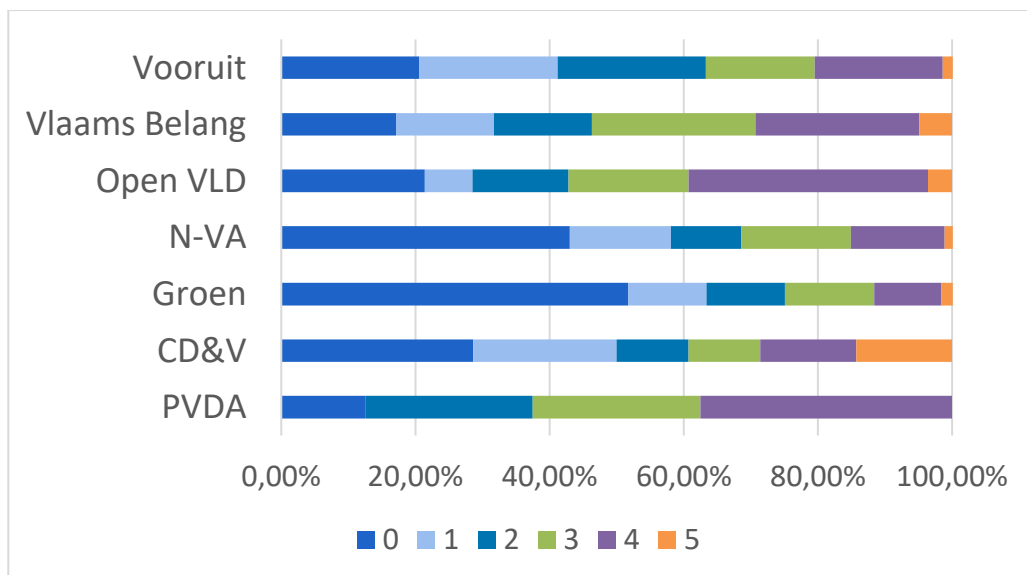
Lokale voorzitters van CD&V en Groen overwegen dan weer veel minder dan voorzitters van andere partijen om emails te versturen.

Figuur 6: Hoe waarschijnlijk is het dat u een email zal sturen met een herinnering dat er verkiezingen zijn, van 0 (zeer niet) tot 5 (zeer wel), per partij (N = 329)

Tot slot onderzoeken we nog welke partijen proberen om niet-partijgebonden personen in te schakelen (zie Figuur 7).

Figuur 7: Hoe waarschijnlijk is het dat u niet-partijgebonden personen zal inschakelen om kiezers warm te maken, van 0 (zeer niet) tot 5 (zeer wel), per partij (N = 329)

Hier is het vooral CD&V-afdelingen die met veel zekerheid (oranje balk in Figuur 7) zulke niet-partijgebonden personen denken in te schakelen. Bij andere partijen is het minder zeker dat ze dit zullen doen, en sowieso liggen de percentages lager dan bij de vorige twee communicatie-middelen

Technische fiche

Langs Vlaamse kant werden er 1596 lokale partijvoorzitters van de zeven partijen vertegenwoordigd in het Vlaams Parlement uitgenodigd om aan de bevraging deel te nemen. Tussen 14 juni en 20 augustus 2024 ontvingen we antwoorden van 429 respondenten (wat een responsgraad is van 26.9%). De bevraging verliep online via Qualtrics.